

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНО СЕРТИФІКОВАНОГО ВИРОБНИЦТВА

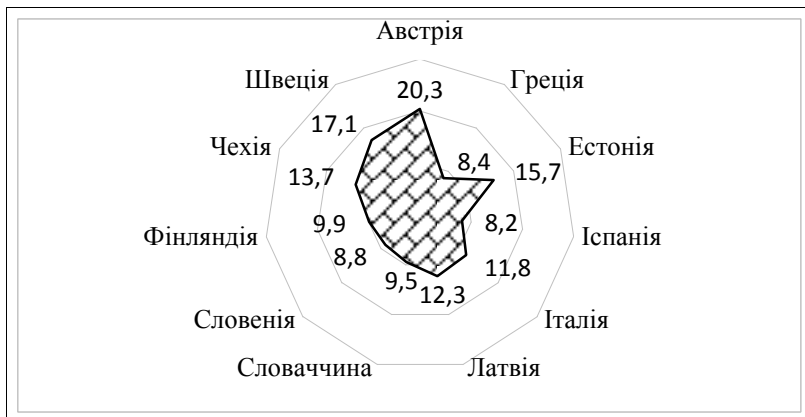
О. В. Скидан, д. е. н., професор
О. В. Чайкін, провідний фахівець
відділу міжнародного співробітництва
Житомирський національний агроекологічний університет

Прагнення України відповідати світовим критеріям життєзабезпечення, а також пріоритетність створення цілісної системи поглядів на шляхи гармонійного збалансування соціального, економічного та екологічного розвитку країни зумовлюють потребу у створенні та реалізації нових як споживчих, так і виробничих практик. Надмірне навантаження на земельні ресурси, забруднення водних ресурсів негативно впливають на результати господарської діяльності. Першим кроком у бік вирішення цих проблем є зміна ставлення суспільства до навколишнього природного середовища та сприяння розвитку національної екологічної свідомості шляхом переходу до екологічно орієнтованого споживання та виробництва.

Багаторічна практика провідних країн демонструє екологічні, екологічні та соціальні переваги органічного виробництва, що свідчить про перспективність запровадження такого виробництва і вітчизняними підприємствами з метою задоволення потреб споживачів органічної продукції та сприяння розвитку внутрішнього і зовнішнього органічних ринків, при цьому забезпечувати фінансову стабільність та прибутковість для самовдосконалення, зростання професіоналізму та екологічної відповідальності працівників а також впровадження кращих практик міжнародного досвіду.

Світовий досвід засвідчує, що впровадження екологічно чистих технологій у виробництво сільськогосподарської продукції дозволяє підвищити рівень її рентабельності та конкурентоспроможності, зменшити виробничі витрати підприємств, створити основу для екологічно безпечного розвитку економіки, додаткові робочі місця у сільській місцевості та нові перспективи для малих і середніх фермерських господарств, підвищити рівень життя й здоров'я населення, перейти на науково-обґрунтовану систему землекористування тощо. Необхідно зазначити, що на кінець 2015 р. 50,9 млн. га знаходились під органічним менеджментом, що на 13,4 млн. га більше ніж у 2011 р. Варто зауважити, що найбільший приріст органічних угідь відбувся у 2014 р. і склав 6,5 млн. га – найбільше

зростання яке колись було зафіксовано. Найбільші площі органічних сільськогосподарських угідь – Австралія (12), Аргентина (3,8) та США (1,9) млн. га. [6]. Загалом екологічно сертифіковані площі складають 11 % світових сільськогосподарських земель. Серед європейських країни лідерами за питомою вагою угідь під екологічно сертифікованим виробництвом у загальній площі сільськогосподарських земель є Австрія, Швеція та Естонія (рис.1).

Рис.1. Питома вага угідь під екологічно сертифікованим виробництвом у загальній площі сільськогосподарських земель в європейських країнах, %

Зростаючим інтересом до вітчизняних продуктів харчування та сільськогосподарської сировини характеризуються ринки органічної продукції. Оскільки органічна сертифікація є довготривалим процесом, який вимагає значних фінансових інвестицій та змін у технологічному процесі, важливо обґрунтувати її ефективність. У дослідженні здійснено припущення, що попит на відповідну продукцію має свідчити розвиток органічного сільського господарства у світі. Основним критерієм такого розвитку є характер динаміки площі земель, які придатні для виробництва органічно сертифікованої сільськогосподарської продукції. З допомогою кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що зростаюча тенденція зміни площі органічних сільськогосподарських угідь у світі описується лінійною функцією (табл. 1). При цьому середньорічне зростання цього показника складає 0,44 млн га. У разі збереження існуючої тенденції у 2016 р. слід очікувати, що площа сільськогосподарських

угідь, призначених для виробництва органічної продукції складе 11,79 млн. га, у 2017 р. – 12,23, а у 2018 р. – 12,67 млн. га [6]. Наведене підтверджує обґрунтованість розвитку органічної сертифікації у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 1

Рівняння тренду світових площ органічних сільськогосподарських угідь

Вид функції тренду	Рівняння тренду	Коефіцієнт детермінації
Лінійна	$y = -2,24 + 0,44t$	0,95
Експоненціальна	$y = 0,15e^{0,19t}$	0,92
Логарифмічна	$y = -4,61 + 3,60\ln(t)$	0,67
Степенева	$y = 0,02t^{1,83}$	0,93

Джерело: власні дослідження.

Розвиток виробництв екологічно сертифікованої продукції також слід розглядати як потенціальне джерело зменшення соціальної напруги у сільських територіях шляхом скорочення рівня безробіття сільського населення. Встановлено, що за досліджуваний період склалась тенденція до зниження потреби роботодавців у працівниках, залучених у сільське господарство (табл. 2). У 2015 р. ця потреба склала всього 1,2 тис. ос., що становить всього 41 % від попиту у 2011 р. (2,9 тис. ос.). Також зменшилась кількість зайнятих у сільському господарстві працівників – з 714,6 тис. ос. у 2011 р. до 597,6 тис. ос. у 2015 р., що свідчить про скорочення робочих місць. Саме тому, екологічно сертифіковане сільськогосподарське виробництво як трудомістка галузь, може стати одним із шляхів вирішення проблеми зайнятості у сільській місцевості.

Матеріальне заохочення є одним із найбільш дієвих мотиваційних чинників для працівників. Незважаючи на те, що за досліджуваний період середньомісячна плата у сільському господарстві зросла на 56 % (з 1852 грн. у 2011 р. до 3309 грн. у 2015 р.), вона залишається нижчою у порівнянні з іншими галузями.

Таблиця 2

Аналіз трудових ресурсів, залучених у сільське, лісове та рибне господарство, 2011–2015 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2015 до 2011 рр.	
	2011	2012	2013	2014	2015	+/-	%
Потреба у працівниках, тис. осіб	2,9	2,5	2,3	1,6	1,2	-1,7	41,4
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	714,6	712,0	687,2	628,9	597,6	-117,0	83,6
Середньомісячна заробітна плата, грн.	1852,0	2094,0	2344,0	2556,0	3309,0	1457,0	178,7

Джерело: [5].

Однак, дієва система мотивації праці у сільськогосподарських підприємствах потребує не лише посилення матеріальної складової, але й управління нематеріальними чинниками, зокрема поліпшення умов праці, створення відчуття належності до соціально та екологічно значущої справи – до піклування про довкілля шляхом процесів виробництва, що відповідають органічним стандартам та вимогам сталого розвитку, формуванню корпоративної соціально та екологічно відповідальної культури.

Література

1. Dankevych V. Y. Creation of agricultural land market in Ukraine / V. Y. Dankevych // The advanced science journal. – 2014. – № 4. – P. 35–39.
2. Kleemann L. Organic Certification, Agro-Ecological Practices and Return on Investment : Farm Level Evidence from Ghana [Electronic resource] / Linda Kleemann, Awudu Abdulai // Kiel Working Paper. – 2012. – № 1816. – Mode of access : <https://www.ifw-members.ifw-kiel.de/publications/organic-certification-agro-ecological-practices-and-return-on-investment-farm-level-evidence-from-ghana/KWP-1816.pdf>.
3. Rousset S. Voluntary environmental and organic standards in agriculture [Electronic resource] / Sylvain Rousset, Koen Deconinck, Hyunchul Jeong and Martin von Lampe // OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers. – 2015. – № 86. – Mode of access : <http://www.oecd.org>

/ tad / ntm / voluntary-environmental-standards-in-agriculture-2015-annexes.pdf.

4. Tocan M. Analysis Of The Iso 14001 Environmental Management System Diffusion [Electronic resource] / Madalina Tocan // Internal Auditing and Risk Management. – 2016. – Vol. 43. – № 1. – Mode of access : <http://aimr.univath.ro/en/article/ANALYSIS-OF-THE-ISO-14001-ENVIRONMENTAL-MANAGEMENT-SYSTEM-DIFFUSION~1089.html>.

5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

6. Міжнародна федерація органічного сільськогосподарського руху : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ifoam.bio/en/what-we-do/organic-landmarks>.

7. Яценко О. М. Глобальні тренди розвитку продовольчого ринку: перспективи для України / О. М. Яценко, Н. Г. Невзгляд // Продуктивність агропромислового виробництва. Сер. Економічні науки. – 2015. – № 27. – С. 54–62.